

PO OBISKU PREDSEDNIKA GRONCHIJA V TRSTU

„Jaz sem gotov, da se zavedate svoje odgovornosti...“

Bartolijeve „predstraže in postojanke“ - Vprašanje naseljevanja slovenske zemlje

Predsednika Italijanske republike Giovanni Granchija je preteklo nedeljo ob njegovem prihodu v Trst sprejelo vse tukajšnje prebivalstvo ne glede na svojo ideološko in narodno pripadnost z veseljem in spoštovanjem.

SVOBODNO izvoljeni zastopniki slovenskega ljudstva so mu izrazili »vdanost naše manjšine, ki lojalno priznava stanje, ustvarjeno z londonskim sporazumom« ter ga kot »čuvarja ustavnih načel« zaprosili, naj se zavzame, da se uresničijo vse one pravice, katere pritičejo slovenski manjšini po ustavi republike in ki so nadrobno omenjene v Posebnem statutu. Slovenci žele, da bi te pravice »čimprej postale zakon«.

Državni poglavar ni imel s predstavniki Slovencev posebnega sestanka ali razgovora. Spored obiska je bil tako sestavljen, da do tega ni moglo priti: od železniške postaje se je najprej odpeljal v vladno palačo na Glavnem trgu, kjer so ga čakali škof, predstavniki posvetnih oblasti in tudi naši župani, od tod je šel položiti vence na grobove padlih k Sv. Justu, zatem se je udeležil maše pri Sv. Antonu Novem, nato otvoritve 6. občnega zbora vsedržavne zveze časnikarjev in predpoldne še seje tržaškega mestnega sveta.

Popoldne so ga peljali tudi v slovensko okolico: v Žavljah je škof blagoslovil italijanski »dom za mater in deca«, na Opčinah so pa državnemu poglavarju pokazali novo naselje za begunce iz Istre. Bodoča italijanska vas na Opčinah šteje danes okrog 20 hiš, a se bo tako razširila, da bo lahko bivalo v njej nič manj ko 1600 družin.

Popoldne je predsednik obiskal še vseučilišče, zvečer je pa bil sprejem v Miramaru in okoli 8. ure je Granchi že odpotoval nazaj v Rim. Vse se je odigralo v hitrici in po naprej določenem redu, tako da ni imel državni poglavar prilike se porazgovoriti s predstavniki slovenske narodne manjšine.

»NEKDANJI NACIONALIZMI SO PREVRNjeni«

In vendar je predsednik republike izkoristil primeren trenutek, da je povedal svoje mišljenje o sožitju obeh narodov v naših krajih.

To je bilo v tržaški občinski dvorani po pozdravnem govoru g. Bartolija, v katerem je župan pojasnil predsedniku želje prebivalstva, da bi se pri nas uvedla deželna avtonomija skupno z Goričani in Furlani, ustanovila tržaška prosta cona ter vrnila pristanišče prepotrebne ladje in nekdanje morske proge. O naših mejah je dejal, da so že stoletja »nemirne in sporne.« Trst je označil Bartoli za predstražo, katero je treba skraj-

no budno čuvati in jo s pomočjo vse Italije tako »utrčiti, kakor se dela z izpostavljenimi postojankami.«

Edina izjava, ki smo jo slišali iz ust predsednika republike v Trstu, je bil njegov odgovor na to Bartolijevo neumestno nacionalistično čvakanje o spornih mejah in bojnih predstazah in postojankah.

»Vi imate« — je izjavil Granchi — »veliko odgovornost«, ki vam jo nalagajo zgodovina in »nespremenljiva« dejstva zemljepisne lege tega obmejnega mesta. Vi imate sicer »duhovno in politično« dolžnost mesto braniti, »toda vam je obenem dano poslanstvo, da zbližujete in če mogoče združite v pravično ravnovesje težnje in izročila dveh različnih kultur.«

Globoke in pomenljive besede

Pametni in pogumni govor predsednika Granchija je močno odjeknil v slovenskih množicah in naletel na glasno odobravanje tudi v ogromni večini italijanskega prebivalstva, že do grla sitega nacionalistične nestrpnosti in sovraštva med sosednima narodoma, ki označuje politiko tukajšnjih vladajočih mož in krogov.

Giovanni Granchi je pozval Italijane in Slovence, naj se trudijo, da bi se medsebojno razumeli in zares človeško sodelovali. Njihovo poslanstvo je, da posredujejo med kulturnimi vrednotami romanskega in slovanskega sveta, da delajo na zblizevanju in prijateljstvu svojih matičnih narodov, ne pa da vidijo v sebi nekakšne vojaške »predstraže in postojanke«, pripravljajoče se na bodoče borbe.

Če naj italijanska in slovanska kultura složno sodelujeta, je pa nujno potrebno, da se Slovenci v naših krajih prosvetno in jezikovno svobodno razvijajo. Različne omike se namreč lahko približujejo in združujejo samo s pogojem, da *obstajajo ter se krepko udeležujejo*.

Tukajšnji vladajoči nacionalisti delajo pa ravno nasprotno: z vsemi mogočimi sredstvi se trudijo, kako bi Slovence v njihovem kulturnem razvoju zavirali, njihov jezik iz javnega žvljenja izrinili ter jih, če se le da, čimprej raznarodili. Saj moramo vendar prestanto čitati v tržaškem vodilnem časopisu, kako so Slovenci obsojeni na »asimilacijo«, to se pravi, da morajo prej ali slej utoniti v večinskem narodu!

In ali nismo na predzadnjem občnem zboru tržaške Kršč. demokracije slišali, kako je njen glavni tajnik Romano javno pozival oblastva, naj Slovence *ne dajo* kulturnih in jezikovnih pravic, zajamčenih jim v Posebnem statutu? Ta dogodek je tako neza-

V skladnem soglasju raznolikih naprednih struj raznih dežel, ki postaja danes čedalje bolj potrebno, so »bili nacionalizmi nekdanjih časov strmoglavljeni. Prevrnili jih je ne le močnejša zavest kulturne in človeške skupnosti narodov, temveč tudi lastna korist, ki zahtevata od nas »medsebojno razumevanje in sodelovanje.«

»Jaz sem gotov in gotova je vsa Italija, da se vi te svoje odgovornosti zavedate.«

Državni poglavar je ob sklepu izrazil željo, da bi Trst razumel in izpolnil to svoje poslanstvo, ki je v korist mesta samega in Italije, »kakršna ona mora biti«: država, vneta za ravnotežje in slogo med narodi, za »mir v Evropi in na svetu«.

slišan, da ga ni mogoče pozabiti; saj se v njem razodeva vsa miselnost tu vladajočih mož in vsa politična usmerjenost Kršč. demokracije na vzhodnih mejah Italije.

V Trstu smo doživeli, da se ateistični komunisti in marksistični socialni demokratje za izvedbo Posebnega statuta zavzemajo, katoličani pa proti enakopravnosti katoliških Slovencev protestirajo!

SVOJE ODGOVORNOSTI SE NE ZAVEDAJO

Politika, ki jo ti kristjani — od Bartolija do Redenta Romana in njunih pokroviteljev — vodijo do Slovencev že leta in leta na Tržaškem, je neizpodbitni dokaz, kako so odgovorni krogi tu vladajoče stranke res okuženi od neozdravljive bolezni »nacionalizma nekdanjih časov«. Oni so soodgovorni, da je Trst danes morda najbolj nacionalistično in narodno nestrpno mesto v Evropi.

Najbolj značilno in obenem žalostno pa je, da se ti možje svojega zastarelega in v zavesti naprednega evropskega človeštva že strmoglavljenega nacionalizma niti ne zavedajo. Oni so trdno prepričani, da z bojem proti šibki slovenski narodni manjšini koristijo — Italiji, čeprav ji v resnici s takim neodgovornim početjem samo neizmerno škodujejo.

Ravno tako verjamejo, da služijo resničnim koristim svoje domovine, ako skoro vse pogodbe in sporazume med Italijo in Jugoslavijo zametujejo in izpodkopujejo. Niti slutijo ne, kako s takim ravnanjem zavirajo gospodarski razvoj Trsta ter onemogočujejo neobhodno potrebno pomirjenje in sodelovanje sosednih narodov na Jadranu.

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZAČELA SO SE POGAJANJA

V ponedeljek je avstrijska vlada dostavila italijanskemu veleposlaniku na Dunaju diplomatsko pismo, v katerem so podrobno našteje vse pritožbe, ki jih ima Avstrija zoper ravnanje Italije z nemško manjšino na Južnem Tirolskem. To naj bi bil odgovor Rimu, ki je meseca julija pozval Avstrijo, naj pove, v čem je pravzaprav Italija kršila manjšinsko pogodbo Gruber-De Gasperi iz leta 1946.

Človek se mora v resnici zelo čuditi, kako je mogel Rim nasloviti tak poziv Avstriji. Saj so zastopniki južnotirolske manjšine pred približno *dvema letoma* v obširni spomenici prav *natančno in podrobno* razložili že Scelbi, v čem se Italija po njihovem mnenju ne drži manjšinskega sporazuma. Rimsko zunanje ministrstvo je pa julija naredilo tako, kakor da o vsem tem *nič ne ve*. Njegovo ravnanje ni bilo posebno pametno.

Južnotirolski poslanci so bili namreč pripravljani urediti razmere v svoji domačiji v sporazumu z lastno državo. Toda Scelba in njegov naslednik Segni na njihovo vlogo *niti odgovorila nista* in sta zastran tega sama odgovorna, da je prišla zadeva na sejo avstrijske vlade.

Namesto da bi vprašanje manjšine ostalo notranjepolitično vprašanje Italije, se je naenkrat spremenilo v zadevo mednarodnih diplomatskih pogajanj. Kdo je tega kriv? Kdo je odgovoren, da se zaradi Južnih Tirolcev razburja danes vsa avstrijska javnost in da je za 13. oktober sklicano pred dunajsko mestno hišo veliko protestno zborovanje, preko katerega pojde glas o Južnem Tirolu po vsem svetu?

To je klasična politika »glave v pesku«, katero vodijo odgovorni možje dosledno tudi do slovenske manjšine v naših krajih. Zelo se pa motijo, če menijo, da more taka politika kakorkoli trajno koristiti Italiji.

SUEZ PRED ZDRUŽENIMI NARODI

Pretekli petek se je končal v Londonu tretji sestanek, sklican od zapadnjakov, da bi rešili spor o Suezkem prekopu. Edino, kar so dosegli, je, da so ustanovili Združenje uporabnikov prekopa in izvolili izvršni odbor nove ustanove.

To je vse, je pa zelo malo in brezpomembno, ker se je medtem prenesla razprava o Suez pred Varnostni svet Združenih narodov, kjer imata besedo tudi Rusija in Egipt, ki nastopata kot zaveznika proti Angležem in Francozom. Amerika podpira na zunaj sicer Angleže in Francoze, skrivaj se pa na vse pretege trudi, da bi prišlo med Egiptom in zapadnjaki do mirne poravnave. Isto delajo Rusi. Javno se zelo odločno postavljajo za Nasserja, za odrom pa delajo na tem, da bi se spor rešil s pogajanjem.

Ker sta ti dve najvažnejši velesili protivni uporabi nasilnih sredstev, so se začeli Angleži in Francozi počasi umikati. V tajništvu Združenih narodov v New Yorku so se že pričeli prvi neposredni razgovori med angleškim, francoskim in egiptovskim zunanjim ministrom.

NAJDALJŠA VLADNA KRIZA

Danes poteče že 119. dan, odkar je Holandija brez redne vlade. Stranke se že mesece pogajajo, a se ne morejo še zediniti, kako naj bi si razdelile ministrske sedeže. To je najdaljša vladna kriza v zgodovini holandskega parlamenta.

DVA GENERALNA KONZULATA

Italija in Jugoslavija, ki sta doslej imeli v Trstu in Kopru vsaka le začasnega predstavnika svojih vlad, sta sklenili spremeniti ti zastopništvi v redna generalna konzulata. S tem dobiva razmejitev Tržaškega ozemlja, kakor ga je določil londonski sporazum iz oktobra 1954, čedalje bolj trajen in dokončen značaj. To se vidi tudi po tem, da je Jugoslavija poklicala v vojsko razne letnike v coni B, ne da bi bil Rim proti temu kakorkoli protestiral.

Protestiral je le »Odbor narodnega osvobodjenja Istre«, ki trdi, da je bilo tržaško vprašanje v Londonu samo začasno in ne dokončno rešeno. Pravno je to gledanje popolnoma pravilno, dejanske razmere se pa čisto drugače razvijajo. Istrski begunci še vedno upajo, da bosta Koprščina in Bujsčina spet prišla pod oblast Italije.

PAMETEN SKLEP

Rimski župan Umberto Tupini je v sporazumu z občinskimi svetovalci naznanil, da bodo vsi uslužbeni pri mestnih tramvajih postali solastniki tega občinskega podjetja. Mesto jim bo odstopilo polovico svojih delnic po znižanih cenah. Mestni očetje sodijo, da se bo dobiček podjetja povečal, ako bodo delavci in nameščenci solastniki.

TITO V DOMOVINI

Ko se je maršal Tito vrnil z obiska na Krimu, je bila jugoslovanska in tuja javnost zelo radovedna, kaj poreče o svojih razgovorih s sovjetskimi voditelji. Toda Tito je ostal tih in ni dal o važnem sestanku nobene izjave. V angleškem časopisju beremo, da hoče prej počakati, kako bo Osrednji odbor ali Centralni komitet sovjetske komunistične stranke sprejel njegove predloge, in da se bo šele zatem oglašil.

Za sedaj ugotavlja tuja javnost le to, da prihajajo v Jugoslavijo številna odposlanstva komunistov iz tako imenovanih podložniških držav in tudi iz dežel zapadne Evrope: v Beogradu so že bili Poljaki, ravnokar se nahajajo v Jugoslaviji Bolgari in obenem je prišla velika skupina Italijanov pod vodstvom Togliattijeva namestnika, poslanca Longa. V nekaj dneh bo dopotovalo odposlanstvo Madžarov, sestojee iz načelnika vlade Hegedusa, glavnega tajnika stranke Geröja in 3 drugih članov Osrednjega odbora. V Beogradu pričakujejo tudi obisk Romunov in Francozov.

Ti številni in zaporedni uradni obiski človeku naravnost vsiljujejo misel, da je Tito razpravljaj na Krimu o odnosih, ki naj v bodoče vladajo med Moskvo in podložniškimi deželami ter med zapadnimi komunističnimi strankami in Kremljem. Maršal je baje mnenja, da jim Moskva mora priznati čimveč samostojnosti in svobode, ker bo sicer zagazila v vse večje težave. Težnja

vzhodnoevropskih narodov po svobodi je danes že tako močna, da bo postalo s časom popolnoma nemogoče jih držati v stalni politični odvisnosti. Edino s širokosrčno in svobodoljubno politiko bo Rusija mogla ohraniti in utrditi v teh deželah svoj vpliv.

Ti dogodki dokazujejo, kako postaja Beograd čedalje važnejše zunanjepolitično središče.

ČASNIKARSKO ZBOROVANJE V TRSTU

V nedeljo je predsednik Gronchi otvoril v Trstu občni zbor Vsedržavne zveze italijanskih časnikarjev, kateremu so prisostvovali tudi številni gostje iz inozemstva.

Na njem so se čula lepa predavanja o nalogah, ki jih imajo časnikarji v sodobni družbi. Njihovo poslanstvo je, da se bore za resnico, za osnovne človečanske pravice, za mir in enakopravnost med narodi, skratka za splošni napredek omike.

Ko človek to bere, se mora od začudenja zgrabit za lase, kako je moglo biti tako zborovanje v — Trstu, to je ravno v mestu, kjer je vodilno časopisje prežeto s tako strupenim in topoumnim nacionalizmom kakor nikjer drugod v Italiji in Evropi.

Kdorkoli se hoče o tem prepričati, mu zadostuje, da vzame v roke dnevnik *Il Piccolo* in prečita nekaj njegovih števil. Če bi iskali na vsem svetu kako mesto za tako zborovanje, bi ne mogli nikjer iztakniti slabšega, kot je šovinistični Trst.

PROCES V POZNANJU

Proti mladeničem, ki so baje vodili vstajo meseca junija v Poznanju, se nadaljuje že več ko teden dni razprava. Sodijo jim v ločenih skupinah.

Za novo politično ozračje na Poljskem je značilno, da imajo dostop k obravnavi tudi inozemski časnikarji in da zagovorniki popolnoma svobodno ter odkrito govorijo. Med razpravo so neustrašno poudarjali, da je delavce prignalo do obupa pomanjkanje kruha in svobode.

Sodnija je to stanje deloma priznala in tudi ministrski predsednik Cyrankiewicz in zunanji minister Rapaeki sta mnenja, da je Stalinova politika zelo škodovala Poljski.

Posebno pozornost so vzbudile mile razsodbe, ki jih je doslej izreklo sodišče. Za dejanja, ki jim zakoni iz Stalinovih časov določajo po 20 let ječe ali celo smrtno kazen, so bili mladeniči obsojeni le na 3 ali 4 leta zopora.

Proti tej svobodoljubnejši struji nastopajo tudi na Poljskem stalinovci, ki se zbirajo okoli bivšega sovjetskega maršala Rokosovskega.

Z DELA V SMRT

Pri Piacenzi se je v soboto zvečer pripetila velika nesreča. Večja skupina delavcev in čelavk se je vračala na avtobusu z dela na rižnih poljih, ko se je na nekem klanecu nad reko Trebbio pokvarilo krmilo. Vozilo je s ceste zdrknilo 60 metrov globoko in treščilo v prepad. Ubilo se je 13 oseb, veliko število jih je pa ranjenih.

AVSTRIJSKI PEKI

Stavka pekovskih pomočnikov se je s posredovanjem kanclerja Raaba pretekli teden končala in avstrijsko prebivalstvo kupuje lahko spet kruh. Zato so se pa cene kruhu povišale. En kg črnega kruha stane sedaj 3 šilinge in 80 grošev ali 91 lir.

NOVICE

MRAZ PRIHAJA

Prejšnji petek se je vreme iz lepega in toplega jesenskega poletja nenadoma sprevrglo v mraz in točo. Toplomer je v Karniji in Dolomitih padel pod ničlo. Sneg je pobelil tudi Trnovsko planoto skoraj do Vitovalj. V Brdih in goriški okolici so celo noč streljali proti toči, in kot kaže, so jo za sedaj pregnali. Okoli Gardskega jezera in ponekod v Furlaniji je pa toča pobila več kot polovico grozdja.

Najnovejše vesti govore o hladnem in grdem vremenu tudi v ostalih delih Italije.

SEJNI V TRSTU

Predsednik vlade Antonio Segni je izjavil, da bo, če mu bo le čas dopuščal, prišel ta teden v Trst.

KOT BLISK IZ POSTELJE

Jože Carrara, kmet iz vasi Albino pri Bergamu, je pred tednom doživel res izredno prigodo. Ko se je ob jutranjem svitu prebudil, je čutil nekaj ledeno mrzlega na licu. Prižgal je luč in opazil na svojem vzglavju — gada.

Še nikdar v življenju ni Jože tako naglo planil iz postelje. Posrečilo se mu je gada uloviti v rjuho.

VILMA MONTESI

Vsi se spominjamo dogodkov, ki so dolgo časa razburjali vso Italijo zaradi smrti te rimske lepote na morski obali prestolnice. V nočne sestanke in umor Montesijeve so med drugimi zapleteni sin bivšega zunanega ministra Piccionija, rimski kvestor Polito ter pustolovec in lažni grof Montagna. Sodni postopek se je lani nenadoma zgubil kot voda v pesku. Sedaj so pa vse spise in razpravo prenesli iz razlogov »javne varnosti« v Benetke, kjer se bo v januarju začela javna obravnava. Tedaj bomo spet slišali čedne stvari iz življenja »visoke« rimske družbe.

STAVKA BREZ SINDIKATA

Na planinah Moena blizu Tridenta je bil Giovanni Volcan že 20 let v službi kot občinski pastir. Nedavno tega se je pa spričkal z občinskimi možmi, ker mu niso hoteli priznati 50 lir dnevnega priboljška za tobak. Prejšnji teden je stopil v stavko: s hribov je prignal v občinsko pisarno vso veliko

vse
kar potrebuješ
za šolo
dobiš v

tržaški knjigarni

t r s t

ul. sv. frančiška 20

telefon 37-338

čredo ovac in koz, češ da naj si iščejo novega pastirja.

To, posebno pa še neznosni smrad koz je tako vplivalo, da je županstvo popustilo. Mož je zmagal brez podpore sindikata.

OSA MORILKA

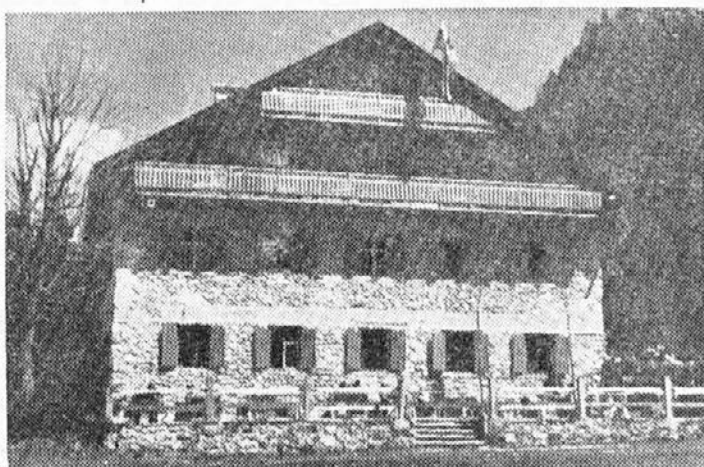
Tridesetletni ameriški delavec Lemo Robinette iz mesta Harlau je nedavno tega podil in ubijal ose, ki so bile vdrle v vežo njegove hiše. Ker je pri tem kričal, mu je ena zletela v usta, prišla pod jezik in ga pičila. Od pika je naenkrat čutil take bolečine, da je moral poiskati posteljo. Malo zatem je izdihnil. Zdravniki so ugotovili, da je umrl od osjega strupa.

ZARADI 41 MAČK

Gospod John Cameron je zahteval od sodnikov v Anaheimu, naj ga ločijo od zakonske boljše polovice, ter navedel kot vzrok, da ga žena popolnoma zanemarja ter se briga mnogo bolj kot zanj — za mačke. Ko je sodnik dognal, da si je žena oskrbela proti volji moža doslej že 41 mačk, je izjavil, da ima mož prav ter izrekel ločitev zakona.

SPET SO UKRADLI OTROKA

Mladi, 21-letni Lojzki Bucher so v Chicagu uropali 4-tedenskega sinčka. V trgovini — pripoveduje nesrečna mati — sem slučajno spoznala gospo, ki me je spremila domov. Tu je naenkrat začela tožiti, da ji je slabo in da pričakuje otroka. Hitro sem stekla po

LOGARSKA DOLINA: NOV HLANINSKI DOM NA GOLTEH

NESREČA PRED POROKO

V četrtek zvečer je iz Tržiča proti Ronkam hitela na kolesu 22-letna Lidija Trevisan. Vračala se je z obiska pri prijateljih, katerim je bila nesla ženitovanjske »konfete«, ker se je imela drugo jutro poročiti. V blaženih mislih ni opazila, da ji dirja naproti motociklist. V trenutku sta oba tresčila na trdo cesto. Ko se je pobrala, je vsa iz sebe opazila, da je ranjenec njen ženin.

V bolnici so ga za silo obvezali in zatem sta si kljub ranam prisegla zvestobo.

„Jaz sem gotov, da se zavedate svoje odgovornosti ...“

(Nadaljevanje s 1. strani)

Oni so uverjeni, da *le oni vedo*, kaj je v korist Italije, medtem ko so vsi ostali državniki v Italiji slepi in nesposobni braniti resnične koristi države. Kolika domišljavost in neverjetna prevzetnost! Taki so pač vedno bili nacionalisti nekdanjih časov.

Če je torej Gronchi izjavil: »Jaz sem gotov in gotova je vsa Italija, da se vi svoje odgovornosti zavedate«, si mi kot svobodni ljudje upamo trditi, da se oni svoje odgovornosti *ne zavedajo!*

Možje, ki vodijo tukajšnjo Kršč. demokracijo, so še razmeroma mladi ljudje, a bodo vsi umrli, ne da bi spremenili svoje nazore. Fašizem je zapustil pregloboke sledove v njihovi miselnosti.

KRVAVEČA RANA

To se vidi že po tem, da so peljali predsednika republike ravno na Opčine gledat nastajajoče italijansko begunsko naselje, ki naj bi zadalo smrtni udarec dosedanji slovenski večini v tej naši starodavni vasi.

Da bi nas kdo krivo ne razumel, moramo takoj izjaviti, da nimamo nič proti istrskim beguncem. Kot ljudje in kristjani se popolnoma strinjamo, da jim v njihovi stiski na vse načine pomaga matična država, v katero so se zatekli. Naravno in človeško je tudi, da jim je predsednik republike izpričal svojo skrb in zanimanje.

Mi se razlikujemo v vprašanju beguncev od Kršč. demokracije le v dveh rečeh: najprej smo bili stalno mnenja, da naj se iz Istre izsele le oni Italijani, ki so k temu *resnično primorani*. Da je takšna manjšina prišla v tujo državo in pod politično vladavino, ki ji ne prija, ni še noben razlog, da zapusti zemljo svojih očetov ter prepusti svojo domačijo tujim priseljencem. Mi smo mnenja, da je večina Istranov, ki se bo udomila na Opčinah, prišla čez mejo brez vsake zares *opravičene potrebe*.

Proti čemur se vsa slovenska javnost odločno upira, jepa še to, da se italijanski nacionalisti poslužujejo nesrečnih beguncev kot orožja za narodnostno zavojevanje slovenskih krajev na Tržaškem in Goriškem. Kako pride slovensko ljudstvo do tega, da ga v njegovih pradačnih rodni krajih kdo na umeten način spreminja v brezpomembno in brezvplivno manjšino? To je naša *krvaveča rana*.

In organizatorji Gronchijevega obiska so prišli na nesrečno misel, da so državnega poglavarja pripeljali ravno v tak slovenski kraj, obsojen na narodno smrt s pomočjo beguncev. S tem so zbudili v našem ljudstvu lažen vtis, da se Giovanni Gronchi s tako protislovensko politiko strinja.

Mi smo pa prepričanja, da to ni res in da se bo moral tudi ta važni spor med nami in Italijo na pošten in človeški način rešiti, ako hočemo, da zavlada med sosednimi narodi na Jadranu pravi in trajni mir.

Dopisi v Tržaškem

Seja občinskega sveta v Nabrežini

V torek je bila v Nabrežini izredna seja občinskega sveta, na kateri so svetovalci razpravljali o pravkar odobrenem gospodarskem načrtu ter obenem sestavili načrt javnih del za leto 1957-58.

Odbornik Škerk je sporočil, da so oblastva s tekočim gospodarskim načrtom nakazala devinsko-nabrežinski občini skoraj 90 milijonov lir, s katerimi bodo izvršena mnoga dela splošne koristi. Dva in pol milijona je bilo določenih za izredna popravila občinskih poslopij. Občina bo s tem denarjem znova prekrila devinsko ter nabrežinsko ljudsko šolo, izvršila razna mizarska dela v sseljanski šoli ter zgradila novo notranje stopnišče v šempolajskem otroškem vrteu. 38 milijonov so oblastva nakazala za zgradnjo novih šolskih poslopij v Cerovljah, Slivnem, Štivanu in v ribiškem begunskem naselju pri Devinu. Za preureditev občinskega kopaljšča v Nabrežini je odobrenih 6 milijonov, 3 milijoni so pa določeni za popravila cerkva in župnišč. V devinskem portiču bodo podaljšali v morje greznične naprave, za kar so na razpolago 3 milijoni. Končno se sedaj bliža dan, ko bodo Mavhinje, Vižovlje in Šempolaj dobili javne telefone, za katere je nakazanih 5 milijonov. Občina je obenem prejela poldrugi milijon za razširitev vodovodnega omrežja ter nič manj ko 30 milijonov za asfaltiranje ter ureditev občinskih cest. Kako se bo ta velika vsota uporabila, ni še podrobno določeno. Gotovo je le eno, da bo asfaltirana ter temeljito preurejena cesta iz Štivanja v Medjo vas, ki je danes v zares obupnem stanju. Svetovalci so obenem sklenili, naj se asfaltirajo poti v Cerovljah, cesta iz Šempolaja v Praprot ter poti v nabrežinski »stari vasi«.

Odbornik Škerk je tudi poročal, da bo ustanova Selad zgradila stopnišče iz devinskega portiča na stari grad, izkopala jarek koder pojde nov telefonski kabelj za Sseljan in Devin, ter izvršila razna manjša dela javne koristi. Za vse to je nakazanih 25 milijonov lir.

GOSPODARSKI NAČRT ZA L. 1957-58

Svetovalci so nato razpravljali o gospodarskem načrtu za leto 1957-58, ki ga je pripravil upravni odbor in katerega je bilo treba predložiti oblastvom do 10. oktobra. Načrt vsebuje mnoge postavke, za izvršitev katerih je predvideno skoraj 120 milijonov lir stroškov. Naj le omenimo, da namerava občina zgraditi kopaljšče ter javno stranišče v Sseljanu in Devinu, kopaljšče v Mavhinjah ter zdravniški ambulatorij v Sseljanu. Posebni postavki predvidevata gradnjo grezničnih naprav v Nabrežini ter Sseljanu ter zidavo čakalnic za avtobuse v vseh važnejših vaseh.

Iz celotnega načrta je vsekakor razvidno, da so skušali upravitelji upoštevati najvažnejše gospodarske potrebe vseh vasi, za kar jim moramo izraziti vse priznanje.

Pri razpravi so sodelovali mnogi svetovalci, izmed katerih naj omenimo le g. Pipana iz Mavhinj, ki je v kratkem, a jedratem nastopu obrazložil vsa doslej še neresena vprašanja svoje vasi. Njegova zasluga je, da

so v gospodarski načrt vključili gradnjo občinskega kopaljšča v Mavhinjah ter da se je upravni odbor obvezal izvršiti razna manjša, a zelo važna dela v tamkajšnji vasi. Svetovalec Pipan je obenem opozoril odbor, naj posreduje pri oblastvih, da se končno v Mavhinjah obnove vsa kmečka poslopja, ki so bila med vojno požgana in porušena.

Na predlog odbornika Markoviča je občinski svet ob zaključku seje skoraj soglasno sprejel resolucijo, v kateri se rimska vlada naproša, naj zastavi vse sile, da se vprašanje Sueškega prekopa, ki je velike važnosti tudi za tržaško pristanišče, reši na miroljubnem način.

ZGONIK

Vodstvo oddelka za javna dela v Trstu je prejšnji teden odobrilo gospodarski načrt za leto 1956-57, ki ga je predložila bivša občinska uprava. Letos so zgoniški občini nakazali 16 in pol milijona lir. Ta znesek bodo uporabili za asfaltiranje ter preureditev nekaterih cest, za ureditev strehe šolskega poslopja v Saležu ter za razširitev vodovodnega omrežja. Nakazana vsota je takole porazdeljena: za cesto Zgonik - Salež — 3 in pol milijona; za cesto Brišičiki - Repnič — 2 milijona; za cesto Salež - Bajta — 6 milijonov; za pot od avtoceste do Devinščine — 2 in pol milijona; za streho šole v Saležu — 1 milijon ter poldrugi milijon za napeljava vodovoda po raznih vaseh.

Občinska uprava je bila med drugim tudi predlagala, naj se zviša šolsko poslopje v Gabrovcu, da bi otroški vrtec lahko razpolagal z dvema učilnicama, toda oblastva so to postavko črtala. Kljub temu menimo, da je odobrena vsota zadovoljiva, saj bo občina sedaj mogla izvršiti marsikatero vsestransko koristno delo.

REPENTABOR

Te dni je repentaborska občina prejela sporočilo, da so oblastva odobrila gospodarski načrt za leto 1956-57, ki ga je bila predložila še prejšnja uprava. Oblastva so Repentabru nakazala 9 milijonov lir, ki jih bodo uporabili za urejevanje cest in popravilo občinskih poslopij. Precejšen del te vsote bo služil tudi za preureditev naše zgodovinske in umetniško pomembne župne cerkve. Postavili bodo dva nova oltarja ter svetišče na novo tlakovali.

TREBČE

Predpreteklo nedeljo je tržaški škof podelil zakrament sv. birme lepemu številu trebenskih otrok ter obenem izvršil škofovsko vizitacijo. Ta dan je v cerkvi bilo prav lepo in ganljivo ljudsko petje, ki so ga vsi gostje občudovali.

V torek pa se je v naši vasi zgodilo nekaj nenavadnega in žalostnega. Okrog poldne sta dva vaščana našla ne daleč od vasi 62-letnega domačina Maksimilijana Kralja, visečega na nekem drevesu. Vse kaže, da je ubogi Kralj izvršil samomor. Naj mu bo Bog prizanesljiv sodnik! Hudo prizadeti soprogi in sorodnikom izrekamo vaščani globoko sožalje.

SV. IVAN

V ponedeljek proti večeru se je po Sv. Ivanu bliskovito razširila žalostna vest, da se je na delu smrtno ponesrečil 52-letni Lojze Kocjančič (Canziani) iz znane ter spoštovane svetoivanske družine z Brandežije. Pokojnik je bil odlični zidarski mojster in je te dni bil zaposlen pri gradnji ljudskih hiš v ul. delle Doccie pri Sv. Ivanu. V ponedeljek se je kmalu po 16. uri nepričakovano zlomil eden izmed tramov, na katerih je v višini 18 metrov stal zidarski oder, oprt na na novo zidano poslopje. Zaradi nenadnega zloma sta ubogi Kocjančič in njegov delovni tovariš 20-letni Josip Cotič strmoglavila na cestni tlak. Prvi je bil na mestu mrtev, medtem ko se Cotič sedaj bori s smrtjo v tržaški bolnici.

Tragična smrt Lojzeta Kocjančiča je vzbudila pri vseh Svetoivančanih splošno žalovanje, saj so pokojnika vsi radi imeli ter spoštovali. Bil je priden delavec in dober oče, ki je vzorno skrbel za svojo družino. Bog ga je v najzrelejši moški dobi poklical k sebi in mu bo prav gotovo bogato poplačal njegov trud za res krščansko življenje.

Težko prizadeti gospe Liviji in malemu Sergiju ter vsej Kocjančičevi družini izrekamo globoko občuteno sožalje ter želimo, da bi jim Bog pomagal prenesti neizmerno bol.

Ob prerani smrti zvestega naročnika našega lista Lojzeta Kocjančiča se splošnemu žalovanju Svetoivančanov iz srca pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

ZLATA POROKA V SESLJANU

V nedeljo sta obhajala zlato poroko upokojeni učitelj g. Viktor Škof in njegova soproga Gizela. Slavljence sta to lepo in častljivo obletnico prav na tiho praznovala na svojem domu v Sseljanu, kamor sta po dolgih letih neprestanega romanja prišla uživati zasluženi pokoj.

Viktor Škof se je rodil v Volčjem gradu na Krasu, šolal pa se je v Trstu in Kopru, kjer je l. 1903 končal učiteljske. Prvo službeno mesto je nastopil l. 1904 v Mavhinjah. Tu je spoznal Gizelo Urdih, svojo bodočo ženo, s katero se je poročil l. 1906. Učiteljeval je nato v mnogih kraških vaseh in se je povsod, predvsem kot pevovodja, pridno udeleževal v prosvetnih društvih. Kakor vsi primorski učitelji je moral ob nastopu fašistične strahovlade zapustiti rodno deželo ter nadaljevati svoj poklic v notranjosti Italije, kjer je ostal do leta 1945. Tri leta je nato še služboval v Rojanu, dokler ni bil l. 1949 upokojen.

Kljub temu se gospod Škof ni nehal zanimati za gospodarske in kulturne potrebe našega ljudstva in je bil l. 1952 izvoljen v nabrežinski občinski svet, kjer se je zares nesebično in vztrajno potegoval predvsem za gospodarske koristi Sseljana in bližnje okolice. Ko se je to poletje obnovilo v Sseljanu prosvetno društvo »Morje«, je bil izvoljen za predsednika. Prepričani smo, da bo pod njegovim spretnim vodstvom društvo razvilo bogato kulturno dejavnost.

Požrtvovalnemu kulturnemu delavcu in njegovi gospe Gizeli želimo ob velikem prazniku mnogo srečnih dni ter naj ju Bog ohrani pri čvrstem zdravju, da bosta lahko še mnogo koristila slovenskemu ljudstvu ob ogroženi obali.

— Dopisi iz Goriške —

PRISPEVKI ZA JAVNA DELA

Pretekli teden so iz Rima sporočili, da je vlada odobrila Gorici 40 milijonov lir državne podpore za obnovo cest v ulicah Brigata Pavia in Colombo.

Za gradnjo klavnice v Gradiški so pa nakazali 11 in pol milijona.

OBČNI ZBOR DEMOKRŠČANSKE STRANKE

Kakor v mnogih drugih mestih v državi je bil v nedeljo tudi v Gorici občni zbor krajevne demokršćanske stranke, na katerem so med drugim izvolili tudi tri delegate za vsedrjavni občni zbor, ki bo v kratkem v Tridentu.

IZ PODGORE

Podgora je doživela v nedeljo zares velik dan verskega navdušenja in veselja.

Vsa vas je bila lepo okrašena s cvetjem in zelenjem. Da so vasi dali za ta dan tako izredno lepo zunanje lice, so se morali Podgorci, zlasti mladina, prav gotovo veliko truditi.

Kdor se je udeležil veličastne rožnovenske procesije, ne bo nikoli pozabil skupine belo oblečenih deklic in okusno opremljenih fantov, ki so imeli tudi čast nositi Marijin kip. Pozabil pa ne bo tudi prečudovitega petja, ki se je kakor še morda nikoli prej razlegalo po vsej vasi.

Umetniško lepo spominsko kapelico, ki so jo Podgorci z velikimi žrtvami zgradili v votlini, v kateri so iskali zaščite pred bombardiranjem, je blagoslovil goriški prošt msgr. Soranzo. V svojem lepem nagovoru je med drugim poudaril, da živita na naši zemlji dva naroda, ki se morata medsebojno spoštovati ter se odlikovati po zares krščanskem življenju. Za njim je govoril misijonar g. Vidmar. Ta je slovenskim vernikom pridigoval ves teden pred slovesnostjo, Italijanom pa je govoril neki salezijanec. Teden duhovne obnove je v soboto zvečer zaključil nadškof msgr. Ambrosi.

Vsem, ki so se potrudili, da je verska slovesnost tako lepo potekla, se Podgorci prav iz srca zahvaljujemo. Posebna hvala naj gre pevcem, med katerimi so opazili tudi mestnega svetovalca g. Bratuža.

Položaj v naši predilnici vedno bolj vznemirja javnost in oblastva. V preteklem tednu je o zadevi razpravljala tudi goriški občinski odbor in v kratkem bo o podgorski predilnici razpravljala tudi občinski svet.

IZ DOBERDOBA

Goriški pokrajinski svet je na zadnji seji enoglasno odobril, da se izplača naši občinski upravi 200 tisoč lir podpore. Čitateljem Novega lista je znano, da je naša občina že pred meseci pristopila kot članica k Vzhodno-furlanskemu vodovodnemu konzorciju v Gradiški, kateremu mora letno plačati 350 tisoč lir, da bo kot članica deležna vseh njegovih vodovodnih naprav. Z deželno podporo ji bo to sedaj omogočeno.

Ostalih 150 tisoč bo šlo v breme rednega občinskega proračuna. Razočarani smo bili, ko smo zvedeli, da je ministrstvo za delo pri zadnjem razpisu novih delovišč na Goriškem upoštevalo potrebe le ene same slovenske občine, medtem ko je omogočila

nekaterim občinam v Furlaniji ter Gorici, da lahko otvorijo več delovišč. Nad takim zapostavljanjem in omalovaževanjem obmejnih slovenskih prebivalcev izražamo na tem mestu svoje ogorčenje.

Doberdobce je močno razveselila vest, da je pretekli teden ministrstvo za javna dela odobrilo 18 milijonov 900 tisoč lir za obnovo in razširitev občinskega vodovoda. Te vesti se bodo razveselile tudi vse vasi, ki spadajo pod našo občino.

IZ DOLA

Prebivalci doslej preveč zanemarjenega Dola smo se nekoliko pomirili ob vesteh, da bo naša občina že v tem mesecu pričela z obnovo pokopališča v vasi. Pravijo, da bodo končno tudi naše vasice dobile električno luč, ker se je baje Selveg za to odločila.

Za to delo je prav zares že skrajni čas in je le čudno, da se to že davno ni zgodilo, saj končno ne živimo v Sahari, marveč ob glavni cesti Gorica-Trst.

V avgustu je večje število delavcev popravljalo občinsko cesto, ki pelje od državne poti pri Devetakih do meje. Pot so popravili na stroške doberdobske in sovodenjske občine. Cesto so morali obnoviti, ker bo Ribijevo podjetje v oktobru vzpostavilo avtobusno zvezo med Gorico in Komnom.

ŠTEVERJAN

Bralce Novega lista smo že pred meseci obvestili, da je naša občina zaprosila Vzhodno-furlanski vodovodni konzorcij »Cafou, naj jo sprejme kot članico. V ponedeljek preteklega tedna je konzorcij na seji med drugim razpravljala tudi o tej prošnji, a jo je baje zaradi tehničnih zaprek zavrnil. Kakšne so pravzaprav ovire, ne vemo. Podaljšanje vodovoda z Oslavja v Števerjan je goriško županstvo pred nedolгим s podobnim salamskim izgovorom tudi odklonilo, češ da bi Gorici primanjkovalo vode.

Obe odločitvi nam jasno pričata, s kakšnimi težkočami se mora naša občina boriti, da bi bili tudi Števerjanci čimprej preskrbljeni z zdravim pitno vodo. Na seji pokrajinskega sveta v soboto, 30. septembra, se je proti očitnemu zanemarjanju naših najnujnejših življenjskih potreb pritožil svetovalec g. Rudi Bratuž. Predsednik dr. Culot mu je tedaj med drugim namignil, da so baje tudi jugoslovanska oblastva odklonila podaljšanje vodovoda iz jugoslovanskih Brd v obmejne briške vasi v Italiji. O tem ni nam nič znanega, vemo pa, da niso italijanska oblastva nikdar storila nobenega uradnega koraka, da bi se taka gradnja vodovoda v Števerjanu čimprej in morda tudi najbolj poceni omogočila. Pač pa se je iz uradnih krogov vedno zatrdjevalo, da na tako rešitev ni mogoče niti misliti. Števerjancem je popolnoma vseeno, kako in od kod priteče voda v hiše, prepričani pa smo, da je zares že skrajni čas, da se tudi naši vasi čimprej omogoči, da pride do zdrave pitne vode. To je najosnovnejša dolžnost deželne in državne uprave. Saj bo že skoro 40 let, odkar se po naših gričih razlega krik po pitni vodi. Minilo je tudi že leto, odkar je celo tržaški Il Piccolo pozival oblastva, naj dado tem revnim, a prelepim krajem čimprej najpotrebnejšo vodo.

Ta Slovincem nasprotni list ima sedaj priliko spoznati, kako malo zaleže njegov glas pri oblastvih, kadar gre za krvave potrebe slovenskega obmejnega prebivalstva.

Števerjanci pa bomo kljub vsemu ostali zvesti svoji samostojni občini in jo odločno branili proti vsem, ki bi jo hoteli okrniti.

IZ GABRIJ

Na rožnovensko nedeljo je v Gabrijah slovesno obhajal zlato mašo naš rojak preč. g. Tomsič Krištof, ki je že dolgo let župnik na Trnovem. Slovesnosti se je udeležilo veliko vernikov iz sovodenjske občine in njene okolice ter iz Gorice; saj ima zlatomašnik mnogo prijateljev in znancev med goriškimi Slovenci. Slavljencu želimo obilno božjega blagoslova ter da bi še dolgo zvesto in požrtvovalno služil svojemu narodu.

TRŽIČ

Pretekli petek so delavci in uradniki naših ladjedelnic izvolili notranje komisije.

FIOM, ki je komunistična sindikalna organizacija, je sicer pri letošnjih volitvah pridobila precej glasov, a demokratska sindikata CISL in UIL sta vseeno ohranila precejšnjo večino, saj sta dobila 15 zastopnikov v notranjih komisijah (CISL 8, UIL 7). FIOM pa jih ima letos le 12.

S prispevkom nad 4 in pol milijona lir je vlada omogočila, da se v našem mestu otvorita dve delovišči, pri katerih bo zaposlenih 204 delovnih dni 105 delavcev. V glavnem bodo urejevali občinske ceste.

ČASNIKARJI V GORICI

V sredo je obiskala Gorico večja skupina italijanskih novinarjev. Prišli so iz Trsta, kjer je te dni občni zbor vsedrjavne zveze časnikarjev. V dvorani deželnih stanov na goriškem gradu jih je pozdravil župan dr. Bernardis. Po kosilu v raznih goriških gostilnah so si ogledali zgodovinske zanimivosti v mestu in v bližnji okolici. Okoli 5. ure popoldne so se vrnili v Trst.

V ZNANJE KMETOVALCEM

Goriška pokrajinska uprava je v sporazumu s Kmetijskim nadzorništvom razpisala tekmovalni natečaj za zgradnjo silosov, to je skladišč za razno krmo.

Ob tej priliki se bodo zmagovalcem izplačale dve nagradi po 100 tisoč lir, štiri nagrade po 70 tisoč in štirinajst nagrad po 40 tisoč lir.

Natečaja se lahko udeleže kmetovalci, ki obdelujejo po največ osem ha zemlje v ravnini ali 14 ha v hribovitem svetu ter imajo največ do 50 stotov živine v hlevu.

Prošnjo je treba napraviti na posebnih vzorcih, ki jih kmetovalec dobi pri Kmetijskem nadzorništvu v Gorici ali pri kmetijskih konzorcijih v Gorici in Trstu. Prošnji je treba priložiti katastralni izvleček ter načrt dela z vsemi tehničnimi podatki.

Prošnjo je treba vložiti do 15. oktobra, delo pa mora biti končano do 15. oktobra 1957.

Pokrajinska uprava bo še v tem mesecu priredila tudi poseben tečaj o siliranju krme. Prošnjo za priustitev k tečaju je treba vložiti pri Kmetijskem nadzorništvu do 16. oktobra, in sicer na navadnem papirju; v njej je treba navesti starost, šolsko izobrazbo ter natančen naslov. Med udeleženci tečaja bodo razdelili pet nagrad po 10 tisoč lir.

Beneška Slovenija

PODBONESEC

Prebivalstvo Podvršiča je zelo zadovoljno, ker so jim končno zgradili most, ki iz Loga pelje čez Nadižo. Odkar so za most prvič prosili, je minilo 20 let.

Medtem je izbruhnila vojna in zgradnja mostu se je zavlačevala iz leta v leto. Po tolikem času so sedaj končno pripravili načrte in gradbeni material, ljudje pa so pokazali dobro voljo pri delu. S pomočjo tehničnega urada in s prostovoljnimi delom domačinov so most pred nekaj dnevi dogradili.

Dolg je 50 metrov in vzdrži 120 stotov teže. V kratkem ga bodo blagoslovili in izročili prometu.

IZ ČEDADA

Obmejni promet, ki je nastal po videmskem sporazumu, se tudi v Beneški Sloveniji vedno bolj zadovoljivo razvija. Čeprav je med našo deželo in zgornjo Soško dolino samo en blok prve kategorije, in sicer v Stupici, skozi katerega vozi tudi dobra avtomobilska cesta, je tudi osebni promet s preputnicami sorazmerno jako živahen. Saj je letos prišlo k nam 37.660 Jugoslovancev, v Jugoslavijo pa je odšlo 26.050 italijanskih državljanov. Največ potnikov je prišlo seveda preko Stupice, koder vozi avtobus Čedad-Kobarid-Tolmin. Državno mejo je tu prekorajilo 19.500 italijanskih in 29.000 jugoslovanskih državljanov. Prehodov druge kategorije pri Polavi in Čepletščih pa se je

poslužilo 2040 italijanskih in 4480 jugoslovanskih državljanov; pri Sodarjih blizu Dreke je mejo prekorajilo 2200 italijanskih in 1570 jugoslovanskih, pri Miščeku v Idrijski dolini pa 2310 italijanskih in 2410 jugoslovanskih državljanov.

Tudi te številke dokazujejo, kako je videmski sporazum potreben in koristen.

Odkar je meja odprta, so se nadiške doline popolnoma spremenile. Vzpostavljeni so bili stiki med ljudmi, ki se dolga leta niso mogli videti. Oživila je obenem trgovina, ki daje mnogim ljudem kruha. Nekateri trgovine in gostilne v Čedadu in Šempetru Slovenov, ki so bile že na robu propada, so se zaradi obmejnega prometa zopet postavile na zdrave noge.

Promet bi bil lahko še živahnejši, če bi se otvorila še kakšna druga avtobusna proga.

Zapadna Beneška Slovenija nima namreč doslej še nobene avtobusne zveze z obmejnimi bloki.

Učaja in Terska dolina sta precej oddaljeni od Stupice in je zato tam prav malo ljudi, ki hodijo preko meje, čeprav imajo preputnice. Zato bi bilo prav, da bi se tudi zanje otvorila avtobusna proga, ki bi vezala Čento in Tersko dolino skozi Učajo na Bovško.

UČEJA V REZIJU

V naši vasi smo pred kratkim obhajali »šagro«, obenem je bila blagoslovljena no-

va kapelica. Tedaj je obiskal našo vas tudi videmski nadškof msgr. Zaffonato, kar se zelo redko zgodi, ker je naša vas bolj zakotna. Na »šagro« je prišlo veliko ljudi iz Rezijanske in Terske doline, veliko pa je bilo tudi ljudi z Bovškega, zlasti iz Srpenice.

Popoldne je prišel v Učajo tudi rezijanski župan z nekaterimi odborniki in občinskim tajnikom. Dospelo je obenem precej rezijanske duhovščine.

Po končanem popoldanskem cerkvenem obredu so se vsi oblastniki in odlični gostje zbrali v šoli in razpravljali o važnih gospodarskih vprašanjih.

Domači kaplan, ki je tudi učitelj v Učaji, je navzočim obrazložil načrt zgradbe, v kateri bo obratovala mlekarina. V novem splotju bo tudi župnišče. Sredstva za novo zgradbo bo dala država na podlagi zakona o pomoči gorskim krajem. Razpravljali so tudi o napeljavi električne luči v našo vas. Inženir Giacomuzzi, pokrajinski svetovalec in predsednik furlanske električne družbe (SFE), je izjavil, da bo morda tudi v Učaji v kratkem zasvetila električna luč, češ da država daje tudi za izvedbo takih del v gorskih krajih primerno podporo.

Mlekarina in elektrika bosta seveda velikega pomena za razmah naše vasi. V Učaji je malo rodovitnega sveta, goje pa precej živine. Ker pa nimajo mlekarne, so mlečni izdelki doslej imeli slabšo ceno.

Z novo mlekarino se bo naše gospodarstvo, ki je bilo doslej zelo slabo, gotovo precej izboljšalo.

Pri kriških ribičih

I

R. B.

Čudovite in mehke so poletne noči ob kraški obali na Jadranu. Tedaj se vžiga in migota lučka za lučko kakor kresnice ob Ivanovem. Daleč tja na morje od devinske skale do barkovljanske drage vidiš ribiške čolne, ki mečejo mreže za nočni lov. To je obala, koder segajo k morju naši ljudje, naši ribiči. Če bi Sv. Lovrenc v Ščednem ne zakrival pogleda, bi videli še ikošček obale proti Žavljam in Müljam, kjer so naši predniki spoznali morje in življenje ob njem. Morda ni tu niti sto kilometrov obale z vsemi dragami in zajedami, a je tako polna sladke lepote, da je zlepa ne pozabiš več, če si jo le enkrat gledal z odprtimi očmi.

Visoko gori nad cesto se kamnito kraško morje prevezne čez rob že od Nabrežine sem v strme brežine, polne latnikov. Tod se posebno zdaj jeseni zlatijo in iskrijo sladka črnina in prosekar pa teran in »vinum pucinum«, ki je še rimskim cesaricam gladko tekkel po grlu. V stopnicah pada brežina za brežino globoko dol do morja. Med trtami zorijo fige, mandeljni in nekoč je zorela tudi srebrna oljka. Strme in ozke stezice med zidiči se vijejo skozi brajde navzgor. Rjavkasti lapor zeva v poletni pripeki, beli kraški kamen se blešči, da kar vid odzema. Škržati pojejo v hrastičevju, morje buta ob nasipe in nagromadene skaline, ki so jih navalili iz kraških reber.

To večno pesem začudeno poslušajo po brežinah razsejane hišice in suhote. Tod prebiva rod, ki je do zadnjih časov okopaval

trte na kopnem in spuščal ribiške mreže na mokrem. Značilna so bila še pol kmečka, pol ribiška selišča od Barkovelj čez Kontovel, Prosek do Sosljana in Devina. Včasih so bile hiše postavljene iz debelega kamna, s skrilnatimi strehami in visokimi navzven potisnjenimi dimniki. Danes je seveda marsikaj predrugačeno. Novi časi, vojna in drugačni okusi so pozabili na staro, značilno domačnost. Vendar je še dosti ostalo tako, kot je bilo pred desetletji.

V RIBISKI METROPOLI

Med vsemi vami, koder so bivali slovenski ribiči, je Sveti Križ ohranil dosti nekdanjega. Tu je bilo in je deloma še danes središče ribiškega življenja, njega navad in izrazov, kar se je vse podedovalo iz roda v rod. Zato mu stari še vedno rečejo »Sveti Križ morski«. Mnogo stare romantike se je že zgubilo in mlajši svet jo komaj še pozna iz pripovedovanja starih ribičev, potomcev Bibcev in Angležev, ki so se v mraku pomenkovali na kamniti klopci pri »Bernardi«.

Pred leti — kje so že zatonili tisti lepi časi — sem marsikaj zvedel in slišal od starega Cesarja, Mokole, Polente, Ninota »brontolona« in drugih. Marsikaterega njih že pokriva ruša pri Sv. Križu, dosti jih je pa bilo takrat še mladih fantinov, ki so jadrili na prve nočne love, danes so pa že možje.

Oni dan, prva nedelja v oktobru je bila, ko se je ribiški patron sveti Peter zopet

nasmehnil kriškim ribičem, da so po dolgem času potegnili ven devetdeset tunov, tudi čez šest kilov težkih, sem se spet napotil tja v vas. Ni vrenča, sem dejal sam pri sebi, da ne bo kaj povedala še vedno bistra in živahna Bibčeva mama in tudi Johana »muči ne joči«, obe ribarici, ki nosita še po vaseh prodajat, kar so njih moški ujeli.

S Šonika, brežine kjer je postaja, se vije lepa pot navzgor pod Škrklo do »hrastičev«. Na levo je Oljčca, koder so do tiste hude zime uspevale lepe oljke. Na desno roko so pa »farne« brežine. S teh glav se odpira krasen pogled na sinje valove pod progo in cesto. Zato imajo tukaj svoje rogovilaste razgledne stolpiče »kolnarji«, ki opazujejo, kdaj priplava vlak tunov in dajo s krikom in vriščem znamenje: na lov! Še bolj na levo se dviga malo manj kot tristo metrov visoki Sveti Primož, ki pada kot odsekan v globino. Stari Križani trdijo, da sta ondi stali prva vas in farna cerkev. In res se na vrhu še danes poznajo ostanki starodavnega gradišča in poznejših zidov.

Druga najstarejša kriška naselbina se pa stiska v ozkih »gasah« od stare cerkve svetega Roka do križade. Hiše so zidane tesno druga ob drugi in imajo skoro vsa okna obrnjena proti morju, viru nekdanje kriške blaginje.

Stare, prvotne hiše z velikimi borjači so tudi »pri Frnačah«, kjer so Bibci. Med temi nekdanjimi skupinami so začeli zidati nove hiše in nastalo je današnje veliko naselje, ki šteje okoli tritisoč ljudi in ima skoro devetsto hišnih številki.

Proti glavnim cesti so dozidali dosti novih stavb, ki so vasi, že skoraj tgu, spremenili prejšnje lice in podobo.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zakaj bi bili pesimisti?

Med našimi ljudmi na Tržaškem je zavladala prava epidemija pesimizma. Ta nalezljiva bolezen terja vedno več žrtev. Vsak dan srečujemo znance in prijatelje, o katerih vemo, da jim nikakor ni prehude sile, da imajo službo, da so v družini vsi zdravi in da jih nihče ne preganja, in vendar hodijo po cesti, kakor bi se vračali od pogreba, ali pijejo v kavarni kavo z obrazom, kakor da imajo v skodelici strup in da hočejo napraviti enkrat za vselej konec vsej bedi tržaškega življenja. Če jih človek vpraša, kaj jih vendar teži, zastokajo: »V Trstu se ne da več živeti, Slovenci tu nimamo bodočnosti. Z nami bo prej ali slej konec. Natakara, še en konjakt!»

SKRIVNOST PESIMIZMA

Če siliš vanje, da bi malo natančneje razložili vzroke svoje črnoglednosti, se zaprejo vase, kakor da morajo varovati veliko skrivnost, ali pa te pomilovalno pogledajo, češ: »Kako moreš izpraševati tako neumno, ko pa vsi vemo, da gre vse po zlu!« Le konjakti in »espressi« jim menda še toliko drže moralo pokoncu, da takoj ne odidejo v Avstralijo ali na oni svet.

Iz takih črnogledov se rekrutirajo tudi vsi tisti slabi in kratkovidni, ki so dali otroke v italijansko šolo. Obupali so nad slovenstvom. A če bi jih vprašali, zakaj, bi to težko pojasnili, ker se res ne ča pojasniti z drugim kakor z njihovo narodno mladenostjo, z njihovim materializmom in njihovo omejenostjo v presoji političnega in gospodarskega položaja ter seveda z njihovo bojazljivostjo in mnogokrat nesposobnostjo. Drugega razloga za pesimizem nimajo, kot ga tudi nima slovensko prebivalstvo na Tržaškem.

DEJANSKI POLOŽAJ NE OPRAVICUJE PESIMIZMA

Nekateri so se vdali črnoglednosti, ker je prišel Trst pod italijansko upravo. Ti pozabljajo, da se Slovincem tudi pod anglo-ameriško upravo ni godo bolje razen nekaterim, in to v čisto gospodarskem pogledu. Anglo-ameriška vojaška uprava je ves svoj vpliv in vsa svoja sredstva zastavila za to, da je dušila slovensko kulturno, politično in gospo-

Na dobri poti

V soboto je priredil Klub mladih kulturnih delavcev, ki je bil pred kratkim ustanovljen, svoj prvi recitacijski večer v ulici Valdirivo 35. Zbralo se je lepo število dijaške mladine, predvsem takih, ki se poizkušajo s pisanjem, da so poslušali recitacije treh tovarišev. Svoje stvarj so brali Evelina Umek, Bruna Pertot in Drago Stoka.

Evelina Umek, ki je objavila že dve dobri stvari v lanskih »Literarnih vajah«, je prebrala črtico v kateri je prikazala prav tragičen izsek iz življenja. Umirajoča žena prosi svojo sestro in moža, naj se po njeni smrti poročita, toda ta dva sta se to že sama zmenila. Motiv ni nov, Evelina Umek pa ga je obdelala rahločutno in formalno precej spretno, a psihološko še premalo poglobljeno, kar pa z ozirom na njeno mladost in pomanjkanje življenjskih izkušenj ni nič čudnega. Vsekakor naj se potruditi, da bo še globlje podoživljala.

Bruna Pertot, ki jo poznamo iz »Vere in doma«, je prebrala nekaj svojih pesmi, ki so ponovno dokazale, da je darovita. Tu pa tam se slišijo verzji še malo naivno in trdo, a v splošnem niso napravile slabega vtisa. V njih je tisto, kar je glavno: čisto čustvo in smisel za poezijo. Priporočamo ji, da bi brala moderno slovensko liriko.

Drago Stoka pa je prebral zgodnico, v kateri je opisal svoj medvojni doživljanj. Napisana je precej spretno, ni jim pa znal najti prave poante. Tako je izzvenela nekam v prazno. Pač pa ima živahen in sočen slog in bo gotovo napisal za prihodnji recitacijski večer še kaj boljšega.

Vsi trije so na dobri poti, da postanejo nekoč res dobri slovenski književniki, ker imajo talent. Treba se jim pa je seveda še veliko učiti, preden se uveljavijo.

Največjo pohvalo zaslužijo njihovi mentorji, ki so se zavzeli za izobraževanje in razvoj mladega rodu. Tega je doslej najbolj manjkalo in zato je šlo že mnogo za pisanje nadarjenih mladih ljudi v zgubo. Delo ni lahko, tudi sadovi se bodo pokazali šele čez leta, a je zaslužno kakor malokatero.

J.

darsko delovanje na Tržaškem, in se je pni tem, kot vemo, sklicevala celo na fašistične zakone. Na vse pritožbe so odgovorni uradniki samo ošabno molčali.

Angleži in Američani so bili tisti, ki so prepričali, da Trst ni mogel postati neodvisna država. Storili so vse, kar so mogli, da so ga gospodarsko odrezali od zaledja. Oni so bili tisti, ki so uvedli proslule »garancije« za vsakega jugoslovanskega obiskovalca, ki je hotel priti v Trst, četudi je zato da bi obiskal sorodnike. Poniževali so Slovence na vsakem koraku. Spominjamo se še, kako so se upirali ustanovitvi vsakega otroškega vrta v mestu in kako so dali odstraniti slovenske zastave in dvojezične napise. Oni so bili tisti, ki so usmerili tok »ezulova« v tržaška predmestja in v slovenske vase po okolici. Oni so zgradili zanje tabornišča na Opečinah, na Proseku in drugod, oni so finansirali zgraditev ribiškega naselja ob ustju Timava in postavili številne stanovanjske naselbine ter jih ob odhodu dali na razpolago za potujočevalne namene. Vse to so delali svojevoljno, ne da bi jim bilo treba odgovarjati komur koli za te knjivce. Vse se je godilo pod plaščem njihove hinavske »demokratičnosti«.

Danes je Trst pod italijansko upravo, toda štiti nas londonski sporazum, kj vendarle ne bo vedno ostal samo »kos papirja«. Poleg tega lahko imamo zaupanje v demokratično italijansko ustavo in v ljudi, kakor je predsednik Gronchi, ki sj prizadevajo, da bi jo dosledno uveljavili, kar bo tudi nam Slovincem v korist.

ZAUPAJMO V ITALIJSKE DEMOKRATICE SILE

Zaupanje lahko imamo tudi v tiste italijanske demokratične sile, ki imajo v svojem političnem programu poleg drugega narodnostno strpnost in spoštovanje pravic narodnih manjšin. Danes smo sicer še izpostavljeni krivicam in svojevoljnosti raznih zagrenzih šovinistov in bivših fašistov, kj se skrivajo v upravnih službah in kj so jim Angleži in Američani dajali potuho, toda prej ali slej jih bo prisilila k umiku italijanska demokratična javnost sama. In ta se bo vedno bolj uveljavljala tudi v Trstu.

V tem pogledu naj opozorimo samo na skupini okrog tukajšnjih revij »Umana« in »Trieste«, ki predstavljata najboljša tržaška italijanska izobrazbenca in kulturne delavce. Z gotovostjo lahko pričakujemo, da se bo razvijal notranjepolitični položaj v Italiji v smeri vedno večje demokratičnosti in da bo skrajna desnica, z njo vred pa vse reakcionarne sile, ki se skrivajo na sredini, vedno bolj izgubljala na vplivu.

Socialni kotiček

GOSPODARSTVO IN MORALA

Zadnji dan v septembru se je končal »29. socialni teden« v Bergamu. Te poučne tedne, na katerih se zbira vsako leto odlična družba sociologov in ekonomistov, je uvedel že leta 1907 krščanski socialec vseučiliški profesor Toniolo.

Na letošnjem socialnem tednu so obravnavali nadvse važno vprašanje o odnosih med gospodarstvom in moralo. Po liberalno-kapitalističnem nazoru veljajo v gospodarstvu načela povpraševanja in ponudbe in pa pravila, da je trgovina pač trgovina, s katero morala nima nič opraviti. Tako ločitev moralnih naukov od gospodarskih je ustvarila družba brez duše, v kateri je človek le dopolnilo stroja. Ekonomija, bodisi v kapitalistično-liberalni družbi Zapada, bodisi v kapitalistično-državnem redu Vzhoda izvaja svoje zakone samo iz računa, kaj je trenutno koristno, brez ozira na to, kaj je pošteno in moralno dopustno. Po tem zmotnem nauku, ki je enako živ v Ameriki kot v Sovjetski Rusiji, je dovolj, da človek zadosti telesnim in morda še estetskim potrebam.

Na »Socialni teden« je poslal tudi papež pismo, kjer daje smernice v novo nastalih gospodarskih in socialnih vprašanjih. Na podlagi teh navodil in zborovanj so udeleženci tedna sestavili posebne zaključke, s katerimi v duhu krščanskega socializma osvetljujejo vprašanja zasebne lastnine, razdelitev dohodkov, plač, dobička, dolžnosti davkoplačevalcev, denarnega obtoka in slično.

SLOVENCİ KULTURNO NAPREDUJEMO

V kulturnem pogledu pa Slovenci v Trstu nevedno napredujemo. Niti v času, ko je bil slovenski politični vpliv v Trstu najmočnejši, to je v letih pred prvo svetovno vojno, nismo imeli lastnih srednjih šol, dovoljevali so nam le kako osnovno šolo. Danes imamo srednje šole, dovolj osnovnih in na ta način število slovenskih izobražencev kakor nikoli prej. Naša mladina je zavedna in ponosna. Imamo radijsko postajo v svojem jeziku, lastno Narodno gledališče, dobili bomo novo veliko gledališko stavbo, in če nimamo več dobrega revijalnega tiska in če je omrtvelo založniško delovanje, smo predvsem mi sami krivi, ker nismo podpirali svojih revij in smo premalo kupovali naše knjige. Premnogi Slovenci kupujejo rajši ničvedne ilustrirane tednike v tujem jeziku, kakor da bi podpirali svoj tisk. Edino od naše zavednosti in požrtvovalnosti v podporanju slovenskih kulturnih pobud je odvisno, ali bomo kulturno še dalje napredovali.

Tako vidimo, da že ob površni, a trezni presoji našega političnega in kulturnega položaja nimamo razloga za črnoglednost.

T. C.

»Vinograd rimske cesarice«

Pri mariborski založbi »Obzorja« je že dotiskana zbirka novel Alojza Rebuta, ki bo v kratkem na knjižnem trgu. Zbirka ima po eni izmed novel naslov »Vinograd rimske cesarice«. V njej je tudi več novel, ki niso bile še nikjer objavljene in jih je napisal Rebuta šele v zadnjem času, n. pr. »Lovorjev venec«. Skoro vse so zajete iz tržaškega in kraškega okolja. Z močnim, realističnim, rahlo ironičnim slogom prikazuje Rebuta tukajšnje ljudi v vsej njihovi resničnosti. Včasih primeša svojemu slogu nekoliko fantastičnosti, v čemer se pa razodeva samo globlja, skrita resničnost stvari. Ravno to je posebna odlika mladega pisatelja, da zna zajeti skrite globine ljudi in življenja ter apalizirati resničnost psihološko in idejno tako, kakor nihče drugi med mlajšimi slovenskimi pisatelji.

Za zbirko vlada zato že zdaj veliko zanimanje. Po mnenju tistih, ki so jo imeli prilichnost prebrati v rokopisu in med katerimi je tudi znani kritik Lino Legiša, bo to ena najbolj zanimivih in najboljših pripovednih knjig, kar jih je izšlo po vojni v Sloveniji. Verjetno bo vzbudila tudi nekaj polemike, zlasti v krogih slovenskih književnikov, in sicer zaradi svoje idejnosti in izbire motivov, ki so za sodobno slovensko pripovedništvo nekaj novega. Nekaterim se bodo zdeli najbrž kar izzivalni.

B.

Papeški Sveti Oficij je naznanil, da pisanje revije »Civiltà cattolica« proti francoskemu katoliškemu filozofu Jacquesu Maritainu ni glas Cerkve, ampak samo tistega, ki je članek napisal.

GOSPODARSTVO

SETEV OZIMNE PŠENICE KDAJ BOMO SEJALI?

Naši kmetje sejejo pšenico navadno prepozno, in sicer komaj v novembru. Mnogo zadovoljivejše pridelke bi dobili, če bi ozimno pšenico sejali v zadnjih desetih dneh oktobra. November je pri nas navadno vlažen in moker; v blato pa nikakor ne smemo staviti pšeničnega semena. Pohitite torej in zaključite setev še v oktobru in le v skrajnih primerih v prvih desetih dneh novembra.

KAKO BOMO PRIPRAVILI ZEMLJO?

Vsak poljski sadež potrebuje rahlo zemljo, ker se le v tej z lahkoto razvijajo in utrdijo mlade koreninice, ki poženejo iz semena. Samo v rahli zemlji pridejo koreninice z lahkoto do hrane in redilnih snovi ter gnojil. Rahla zemlja vsrka mnogo vode, ki je nujno potrebna za razvoj mladih rastlin. In končno se le v rahli zemlji morejo razvijati krepke rastline, ki bodo lahko kljubovale zimskemu mrazu in drugim vremenskim neprilikom.

Njivo, določeno za pšenico, bomo globoko preorali in s tem tudi zrahljali. Preorati jo moramo čimprej, da bomo lahko pravočasno sejali pšenico. Kakor smo že rekli, je treba orati globoko, ker pšenica požene tudi 1 meter dolge korenine.

S ČIM BOMO GNOJILI?

Ozimna pšenica najbolje uspeva v zemlji, ki je bila že za prejšnji pridelek obilno pognojena s hlevskim gnojem. To zemljo potem gnojimo samo z umetnimi gnojili. Če to ni mogoče, uporabljamo tudi hlevski gnoj, ki naj bo pa dobro udelan, to je popolnoma dozorel. Sveži gnoj s še surovo, neprebrnjeno steljo ni priporočljiv. Za 1.000 kv. metrov je potrebno vsaj 25 q dobrega hlevskega gnoja.

Za 1.000 kv. metrov potrebujemo nadalje 80 kg superfosfata, 20 kg žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico) in enako količino kalijeve soli (sale potassico). Če je zemlja kislja, bomo superfosfat zamenjali s Thomasovo žlindro (scorie Thomas) in žveplenokislji amoniak z apnenim dušikom (calcianamide). Slednji dve gnojili vsebujejo tudi mnogo apna, ki je prava »mana« za kislja zemljišča. Navedene količine umetnih gnojil spravimo v zemljo z oranjem, v skrajnem primeru z brananjem. Pšenico bomo pozneje gnojili še z apnenim solitrom, o čemer bomo pravočasno pisali.

KAKŠNO NAJ BO SEME?

Domača, to je doma pridelana pšenica, ni primerna za seme, ker se pri nas v nekaj letih presorta. Seme moramo menjati vsaj vsako drugo leto; bolje je, da vsako leto kupimo novo, odbrano seme. Stroški ne bodo narasli, ker se bo skrben gospodar poslužil ugodnosti, ki jo nudi vlada, s tem da daje prispevke za nakup odbranega semena. Pravočasno se je seveda treba javiti na Kmetijskem nadzorništvu, ki bo tudi svetovalo, katera sorta je za koga primerna. Novih zlahtnih sort ne smemo odbijati, saj vemo, da skušajo strokovnjaki vzgojiti le take vrste pšenice, katerih hektarski donos zna-

ša nad 50 q zrnja. Vsem skrbnejšim gospodarjem svetujemo, naj za poskušnjo sejejo kakšen kg nove sorte, ki jo najbolj priporočajo.

Seme moramo pred setvijo razkužiti. Najbolj enostavno je, če vsakih 100 kg semena premešamo z 250 grami prahu Caffaro. To učinkuje predvsem proti rji, ki zelo kvari pridelke.

KAKO NAJ SEJEMO?

Svetujemo ti, da, če le moreš, seješ s strojem. Setev je bolj enakomerna, seme pride v pravo razdaljo in globino in zato so poznejša opravila bolj enostavna. Obenem prihranimo tudi mnogo semena.

NOVO KMETIJSKO LETO

Kmetijsko leto se ne ujema s koledarskim, temveč se z njim prepleta. Kmetijsko bi se moralo končati, brž ko pospravimo vse pridelke, začeti pa bi se moralo s setvijo, ki nam daje pridelke v prihodnjem letu. Trenutno je marsikod še grozdje na trtah, na drevesih so še jabolka, kaki še rumenijo ne, na polju pa — da ne govorimo o vrtovih — je še polno krmnih rastlin in zelenjadi. In vendar je že nastopil čas, da seje mo ozimna žita, predvsem pšenico. V kratkem bomo začeli saditi grah itd. Novo kmetijsko leto se začne predvsem s setvijo pšenice. Bog daj svojega blagoslova, kmetje pa naj izvršijo svojo dolžnost!

V Sportni pregled

OLIMPIADA

MIHALIČ FRANJO

je turnir izgubil vso svojo privlačnost. Madžari so uvideli, da nimajo v Avstraliji kaj iskati. Tam si ne morejo povečati svoje slave. Isto velja za Jugoslovane. Po nepotrjenih vesteh si bodo pa nogometiški sami plačali pot, s tem da bodo na povratku igrali po Aziji in Afriki.

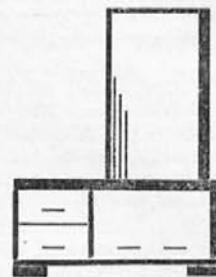
Za Melbourne so bili določeni tudi atleti, ki so vsi izpolnili olimpijsko normo in imajo izredne

TEKOČE SADJE

To so sadni sokovi, ki so bili razstavljeni v Parmi od 20. do 30. septembra ob mednarodnem kongresu za konzerviranje. Razstavljaljo je nad 70 italijanskih industrialcev in obiskovalci so lahko sokove tudi pokušali.

V večini držav, kakor v Franciji, Nemčiji, Avstriji in Svcici, proizvajajo predvsem kristalno čiste sokove, v Italiji pa prevladujejo motni sokovi, ki so bolj naravni in vsebinsko bolj bogati. Italijanski motni sokovi pridobivajo privržence tudi v inozemstvu, kamor danes že izvažajo velike množine teh sokov.

V Parmi sta bila razstavljeni tudi dva nova paradiznikova proizvoda, in sicer »surovi paradiznikov koncentrat« ter paradizniki v prahu.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

nade na uspeh. Rokoborca Simič in Vukov sta oba zrela za olimpijske igre.

Poleg kolesarja Petroviča so nadaljnji kandidati strelci Mašek in Jež ali Prauhart, ki so se v zadnjem času postavili na svetovno raven. Naše veslače je pa polomija na Bledu popolnoma potisnila v stran, tako da bo odpotoval edino Vlašič. Bokserji so izpadli, četudi je vrednost nekaterih taka, da bi lahko mirno nastopili v olimpijskih dvobojih. Zivahno so razpravljali, ali naj šteje atletska ekipa šest ali osem članov. Poleg Lorgerja (110 m in ovire), Mihačiča (maraton), Mugoše (1500 m), Radoševića (disk), Račiča (kladivo) in Kotluškovca (disk in krogla) bosta odpotovala Bezjak in Ušenikova ali pa plavalca Njeguš in Jeričevićeva. Količak nepristranski odbor bi moral skleniti, naj odpotuje Jeričevićeva, ki je postavila nov višek na 200 m prsno, in Ušenikova, ki je stalno v polni moči.

ATLETIKA

Ameriški metalec kladiva Connolly je izboljšal svetovni višek, ki je doslej pripadal Rusu Krivonosovu. Višek v tej disciplini je bil tako že četrtič postavljen. Dosegel ga je najprej Krivonosov, nato mu ga je odvzel American Blair, po treh dneh si ga je ponovno osvojil Rus in sedaj je na čelu svetovne lestvice American Connolly.

Z novim posebnim načinom metanja kopja, podobnim lučanju diska, je 49-letni Spanec Erauzquin sunil kopje 74,32 m daleč. Pred tedni je bil še skromen in povsem neznan atlet, sedaj je nenadoma postal najresnejši tekmeec za zlato kolajno. Lahko-atletski strokovnjaki predvidevajo, da bodo po tej novi metodi izvežbani atleti dosegli z lahkoto tudi daljino 120 metrov.

NOGOMET

Madžari so po zelo dramatski borbi premagali v Parizu Francijo z 2:1. Četudi so bili Madžari vseskozi najboljši, se morajo zahvaliti za zmago edino italijanskemu sodniku, ki ni priznal Francozom gola, doseženega v poslednji minuti. Dasiravno je madžarsko moštvo v Evropi, če ne na svetu najboljšo, se mora v zadnjem času torej kruto in dolgo boriti za zmago. Ostalo je sicer klasično moštvo, a izgubilo je ono ostrino igre, ki ga je prej tako odlikovala v vseh tekmah. Zaradi tega nudijo tudi pje-gove najpomembnejše zmage danes strokovnjakom vendarle okus grenkega razočaranja.

TAD

9

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eT
r
i
j
eh
r
i
b
o
l
a
z
c
i

Maršalov dvojnik

V zadnji svetovni vihr so bolj kot kdaj poprej vojne zvižace vseh vrst igrale veliko vlogo pri odločitvah. Zvižac so se posluževale vse države in njih vohunske organizacije.

Ena najbolj uspešnih zvižac — o kateri boste tu brali — se je posrečila Angležem, ko so ti v zaključni ofenzivi ob Rokavskem prelivu in pri izkrcanju na normandijski obali tako zvodili za nos nemški vrhovni stan, da je ta večino svojih čet premestil bolj na jug in s tem pustil precej odprto pot za vdor na severu Evrope.

Pri vsej tej zadevi niso imeli tolike važnosti ne obveščevalci ne orožje ali strategija, ampak en sam človek — dvojnik maršala Montgomeryja. Poslušajte, kar dvojnik sam pripoveduje.

Nekega jutra v pozni pomladi leta 1944 je zabrnel telefon na mizi v uradu angleške vojaške uprave v Leicesteru.

»Poročnik James?« je vprašal prijetno doneč glas na drugem koncu. »Tu polkovnik Niven od vojnega kino-odseka.« Spoznal sem glas Davida Nivena, znanega filmskega igralca.

»Bi li hoteli sodelovati pri kakem filmu za vojake?«

»Prav veselilo bi me«, sem brž odgovoril.

»Dobro«, je Niven zadovoljno nadaljeval. »Pridite čimprej v London k prvemu poskusu.«

Počasi sem odložil slušalko. Ali so mar prišli na poveljstvu k pameti? Petindvajset let sem bil igralec, do izbruha vojne leta 1939. Takrat sem se ponudil kot igralec za vojaške odre. Namesto tja, so me poslali kot častnika k vojni upravi, kjer sem se počutil kot riba na suhem. Mogoče bodo sedaj to napako popravili.

Poln dobre volje sem se odpravil v London. V Curzon Streetu me je David Niven prav pristržno sprejel. Čez nekaj časa me je pustil s civilno oblečenim človekom, ki se je predstavil kot polkovnik Lester.

»James«, je začel brez ovinkov, »jaz sem dodeljen oddelku M/5 vojaške obveščevalne službe. Bojim se, da Vam pripravljam malo presenečenje. Vi ne boste delali pri filmu, ampak ste izbrani za dvojnika generala Montgomeryja.«

Vedel sem, da sem mu zelo podoben. Moji prijatelji so to tudi dostikrat ugotovili. Nekoč je časnik »News Chronicle« v Londonu objavil mojo fotografijo z baskovsko čepico na glavi in spodaj napisano: Vi se motite... imenuje se poročnik Clifton James.

Kljub vsemu mi je ta naloga dala misliti. Polkovnik Lester me je nekaj časa opazoval brez besed. Potem mi je razložil načrt.

TEDENSKI KOLEDARČEK

14. oktobra, **nedelja**: 21. pobink., Kalist
 15. oktobra, **ponedeljek**: Terezija Av.
 16. oktobra, **torek**: Hedvika
 17. oktobra, **sreda**: Marijeta Al.
 18. oktobra, **četrtak**: Luka
 19. oktobra, **petek**: Etbip
 20. oktobra, **sobota**: Janez K.

VALUTA — TUJ DENAR

One 17. oktobra si dobi! oz. dal za:

ameriški dolar	626—629 lir
avstrijski šilling	23,25—24 lir
100 dinarjev	83—86 lir
100 francoskih frankov	148—152 lir
funt šterling	1600—1650 lir
nemško marko	146—148 lir
pesos	20—22 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	714—716 lir
napoleon	4800—4900 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 14. oktobra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 16.00 Arnič: Pesem planin; 20.30 Musorgski: »Kovanščina«, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 15. oktobra ob: 13.30 Odlomki iz Smetanove opere Prodana nevesta; 19.15 Radijska univerza; 21.15 Zenski kvartet Večernica; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Torek, 16. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.05 Chopinovi valčki; 21.00 Leonid Andrejev: »Tisti, ki ga klofutajo«, drama iz cirkuškega življenja - igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 17. oktobra ob: 12.55 Hrvatske pesmi poje Anđelka Nežić; 18.30 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 22.00 Izpovedi in liki sodobnih italijanskih književnikov.

Četrtek, 18. oktobra ob: 18.26 Slovenski dueti; 19.15 Sola in dom; 20.30 Vokalni kvintet Niko Strižof; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.15 Mendelssohn: Simfonija št. 4.

Petek, 19. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 20. oktobra ob: 12.55 Dalmatinske pesmi; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 16.15 Domači odmevi; 16.40 Koncert orkestra Carla Pacchiorija; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Orkester Silvo Tamše; 21.00 Teden v Italiji; 22.20 Chopin: Koncert za klavir in orkester št. 1.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Franciška 30
 Telefon 29-477

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 298: Ali se izplača pri nas gojiti lešnike?

Odgovor: Pri nas imamo nekaj kmetov, ki gojijo lešnike tudi za prodajo. Gojijo skoraj izključno neko ploskasto, podolgovato, zaostroeno sorto, ki rodi zelo okusne lešnike. V ostalem pa so lešniki rastline toplega podnebja. V Italiji jih gojijo predvsem južno od Neaplja. Pridelek lešnikov v Italiji znaša okoli 1/2 milijona q, cena pa je v povojnem času v lirah skoraj 100-krat tako visoka kot pred vojno. Ali naj svetujemo gojenje? Če imate kak zavarovan prostor v sončni legi in ni mogoče tega prostora drugače izrabiti, lahko zasadite lešnike. Računajte pa tudi s tem, da imajo lešniki mnogo ljubiteljev, to je uzmovičev.

Vprašanje št. 299: Ali bi lahko sedaj v jeseni posejal propadajoče deteljšče s trajnimi travami? Katere trave mi svetujete za bolj suho lego? Koliko semena gre na 1.000 kv. metrov?

Odgovor: Seveda lahko tudi v jeseni posejete deteljšče. Kdor ga je posejal pred zadnjim dežjem (26. septembra), je zadel »terno«. Sicer pa je še vedno čas in, če je vreme količkaj ugodno, to delate lahko ves oktober. Za bolj suho lego svetujemo naslednje trajne krmne rastline: travniško in rdečo bilnico (festuca pratense in rubra), angleško ljulko (Raygras inglese), rumeno pahovko (avena giallastra), pasjo travo (erba mazzolina), ovcjo b.l-nico (festuca ovina), esparzeto (lupinella) in nokoto (ginestrino, jalus). Zadnji dve spadata bolj k deteljam. Za 1.000 kv. metrov površine vsejete po 3/4 kg vsake trave, skupno torej 4 1/2 kg trav.

Vprašanje št. 300: Predlanskim se je na mojih divjih kostanjih pojavila bolezen: listi so predčasno porjavili in mnogo prej odpadli. Lansko leto te bolezni ni bilo opaziti, letos pa se je zopet pojavila in v še večji meri kot prvo leto. Taki kostanji niso več v okras. Kakšna bolezen je to in kako se zdravi oziroma prepreči?

Odgovor: Naš list je o tej bolezni že pisal. To je glivična bolezen z znanstvenim imenom »Giugnardia aesculie« in je najbolj podobna peronospori na trtah in se tudi enako preprečuje; škropiti je treba z raztopino modre galice in apna ali pa z asporom. Kostanje morate vsaj enkrat poškopiti, in sicer sredi junija.

Vprašanje št. 301: Prečital sem prekrasno knjigo »Anapurna«, ki govori o francoski alpinistični ekspediciji v Himalajsko pogorje. Slišal sem, da se je tudi neki Slovenec udeležil podobne ekspedicije v isto pogorje. Ali je to resnično?

Odgovor: »Anapurna« sosedno in do sedaj še ne zavzeto goro Dhualagirij je hotel premagati argentinska alpinistična skupina, v kateri je sodeloval tudi Slovenec Dinko Bertonec. Cilja pa ta odprava ni dosegla. Zdi se, da bodo argentinski hribolazci z Bertonecem vred ponovno skušali vzpeti se na to goro in se sedaj v ta namen vežbajo v Južni Ameriki v Andah, kjer so tudi do 7.000 m visoki vrhovi. Bertonec je izdal posebno knjigo »Dhualagirij«, ki je izšla v Argentini.

SOLSKO OBVESTILO

Na Višji realni gimnaziji s klasičnimi vzporednicami se začne novo šolsko leto v ponedeljek, 15. oktobra, s sv. mašo ob 10. uri v cerkvi Sv. Antona Starega.

IZ GORICE

OPOZORILO KMETOVALCEM

Svoj čas je naš list že poročal, da je ministrstvo za poljedelstvo določilo državne podpore za izboljšanje zemljišč. Male posestnike ponovno opozarjamo na razglas Kmetijskega nadzorništva, da je v ta namen ministrstvo odmerilo za Goriško 50 milijonov lir. Prošnje je treba vložiti do 31. decembra. Kmetovalci naj se o tej važni gospodarski zadevi natančno poučijo pri omenjenem nadzorništvu v ulici Duca D'Aosta. To jim bo dalo vsa potrebna pojasnila, kako pridejo do državne podpore. Potrebe malih kmetovalcev se bodo upoštevale, dokler ne bo razdeljena zgoraj omenjena vsota. Ko bo sklad 50 milijonov izčrpan, bo nadzorništvo o tem po tisku obvestilo kmetovalce.

PEVSKI ZBOR

PRIMOREC IZ TREBČ

(bo priredil)

V NEDELJO, 14. OKTOBRA, OB 17.30
 SAMOSTOJEN KONCERT v PROSVETNI
 DVORANI PRI SV. BARBARI

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V SOBOTO, 13. OKTOBRA, OB 20.30
 NA KONTOVELU

Joseph Kesselring

Arzen in stare čipke

V NEDELJO, 14. OKTOBRA, OB 15.30 in 18.30
 V PROSVETNI DVORANI V GORICI
 (Korzo Verdi 1)

mladinska igra

Janko in Metka

po Grimmovi pravljici dramatisiral S. Skufca

V TOREK, 16. OKTOBRA, OB 20.30
 V BORSTU

Joseph Kesselring

Arzen in stare čipke

»Druga fronta bo dan na dan postavljena«, mi je pojasnjeval. »Pripravili smo velike sile, ki se bodo kmalu izkrcale v Franciji in si utrle pot proti Berlinu. Nemcem ni bilo mogoče prikriti vseh priprav in so skoro gotovo odkrili mesta, ki so pripravna za napad. Toda ne vedo za dan predvidenega vdora in tudi niso gotovi, da ne bomo poskušali na kaki drugi fronti z iznenadenji. Zato smo izdelali načrt, da nasprotnika speljemo na drugo pot. Načrt je odobrili tudi general Eisenhower. Osnova je ta, da nudimo sovražniku čimveč dokazov, kako je Monty, namenjeni poveljnik angleških vpadnih sil, zapustil Anglijo in se nahaja na povsem drugem koncu sveta.«

V ta namen naj jaz postanem »general Montgomery?«, sem pristavil.

»Nobenemu človeku na svetu ne smete črhiniti niti besedice o vsem tem«, me je opomnil polkovnik Lester. »Imate še kako vprašanje?«

Odkimal sem. Moral bi jih staviti kakih deset ali pa nobenega.

Po tem razgovoru me je prevzel strah. V prejšnji vojni sem služil kot prostak. Pred višjimi častniki sem se tresel kot šolarček pred učiteljem. Misel, da bom moral predstavljati zdaj kar najvišjega generala, me je v istem hipu plašila in se mi dozdevala smešna. Sicer pa o tem nisem smel dosti razmišljati.

V naslednjih dneh sem proučeval slike in filme, v katerih so kazali značilni obraz generala Montyja. Polkovnik Lester in dva nižja častnika so me poučevali o stoterih podrobnostih, da bi res natančno poosebili maršala. Tako močno so mi zabičevali, da mora ostati vse tajno, da sem se bal že sam s seboj govoriti. Polkovnik Lester mi je še dopovedal: »Vzemite vse to kot komedijo, ki jo pripravljamo sovražniku. Vrhovno nemško poveljstvo moramo spraviti v vrečo.«

Kot zadnja priprava za vlogo, ki jo bom moral odigrati, mi je bila določena, da se pridružim Montgomeryjevemu spremstvu in da opazujem od blizu vse njegove gibe. Treba je bilo odstraniti sleherno najmanjšo sumnjo; zato sem bil dodeljen njegovemu poveljstvu kot narednik vojne obveščevalne službe. Samo dva generalova pribočnika sta bila deloma obveščena o vsej skrivnosti.

Že prvo jutro, ko sem se v svoji novi vlogi prijavil in izkazal kot obveščevalni narednik, sem sedel v »jeepu«, ki je sledil generalovemu velikemu avtomobilu. Dolga vrsta vozil, v daljavi petih metrov drugo od drugega, se je ustavila pred neko veliko vilo v bližini Portsmoutha. Pet minut smo čakali. V natančno preračunanih presledkih so prihajali najbližji Montyjevi sodelavci. Ko so nas vse natančno pregledali, je prišel iz vile tudi Montgomery sam.

(Dalje)